

Indeksy giełdowe

Indeks giełdowy to miernik obrazujący zmianę kursów notowanych na danej giełdzie akcji. Jest on obliczany na podstawie kursów wszystkich notowanych spółek lub określonej ich grupy. Obserwacja zmian indeksu pozwala śledzić koniunkturę giełdową.

Źródła informacji

Indeksy giełdowe przynoszą wiele informacji o danej giełdzie, np. o określonej grupie instrumentów finansowych, tj. akcji czy obligacji, o określonej branży (np. banki, nowe technologie), spółkach z danego kraju (np. spółki ukraińskie na giełdzie warszawskiej) czy danej kategorii podmiotów (duże, średnie lub małe firmy). Dzięki stałemu obliczaniu indeksów giełdowych możliwe są analizy historyczne pokazujące długoterminowe tendencje i rentowność inwestycji w perspektywie wielu lat. Indeksy giełdowe pozwalają także na porównanie sytuacji gospodarczej w różnych państwach.

Punkty odniesienia

Indeksy pełnią ważną funkcję jako wzorce inwestycyjne, tzw. benchmarki. Ocena jakości zarządzania daną grupą (portfelem) walorów jest możliwa dzięki porównaniu wzrostu ich rentowności z wzorcem inwestycyjnym. Coraz bardziej na znaczeniu zyskuje jeszcze jedna funkcja indeksów giełdowych, polegająca na wykorzystywaniu ich jako instrumentu bazowego dla instrumentów pochodnych, tj. kontraktów terminowych i opcji. Dla przykładu na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie indeksy WIG20 i mWIG40 są instrumentami bazowymi dla kontraktów terminowych, zaś indeks WIG20 dla opcji.

Rodzaje indeksów i sposób ich obliczania

Po raz pierwszy indeksem giełdowym posłużono się w 1884 r. Jego twórcy Charles Dow i Edward Jones wyszli z prostego założenia, że zagregowany kurs akcji odpowiednio dobranej grupy spółek najlepiej odzwierciedli ogólną sytuację na giełdzie. Początkowo indeks Dow Jones sporządzany był na podstawie sumy aktualnych kursów 12 najbardziej renomowanych spółek. Z czasem metody jego obliczania stały się bardziej złożone.

Poprawnie zbudowany indeks giełdowy powinien uwzględniać kilka czynników. Po pierwsze, musi być oparty na reprezentatywnej grupie papierów wartościowych notowanych na danej giełdzie. Po drugie, ma bazować na zmianach cen danych walorów, a nie na ich skrajnych poziomach. Po trzecie, powinien stwarzać możliwość porównania wartości aktualnych z wynikami z przeszłości.

Istnieją dwa podstawowe rodzaje indeksów giełdowych – indeksy dochodowe i indeksy cenowe. Indeksy dochodowe umożliwiają obserwację łącznej zmiany cen danej grupy akcji wraz z przypisanymi tym akcjom prawami majątkowym, tj. prawami do dywidendy czy też prawami poboru akcji; pozwalają łatwo ocenić rentowność inwestycji giełdowych przez porównanie ich do innych form lokowania kapitału. Indeksy cenowe bazują jedynie na odnotowywaniu zmian cen akcji.

Ważny jest też podział mierników koniunktury giełdowej na indeksy szerokiego portfela oraz indeksy wąskiego portfela. Te pierwsze uwzględniają wszystkie spółki z danego rynku. Te drugie odnoszą się do wybranej grupy spółek.

W obrocie giełdowym można się jeszcze spotkać z pojęciem subindeksu giełdowego. Jest to również indeks giełdowy, ale obliczony tylko dla spółek należących do określonego sektora gospodarki.

Indeksy giełdowe stosowane na GPW

Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie publikuje indeksy giełdowe od 16 kwietnia 1991 r. W początkowym okresie działalności notowanych było jedynie pięć spółek, dla których obliczano Warszawski Indeks Giełdowy (WIG). Wraz z rozwojem polskiego rynku kapitałowego wzrastała liczba stosowanych indeksów i subindeksów. Obecnie stołeczna giełda publikuje 22 tego typu wskaźniki.

Wartości indeksów mogą być aktualizowane na bieżąco (co 15 sekund) podczas trwania notowań ciągłych (np. WIG, WIG20 czy mWIG40) lub też ogłaszane trzykrotnie w trakcie sesji giełdowej (np. WIG-banki, WIG-energia).

Wiarygodność indeksu giełdowego zależy od wiarygodności notowanych spółek. Z tego powodu GPW stworzyła kryteria bazowe, które muszą spełniać spółki wchodzące w skład któregośkolwiek indeksu. Zgodnie z tymi kryteriami:

- liczba akcji danej spółki w wolnym obrocie musi być większa niż 10 proc.,
- wartość akcji danej spółki w wolnym obrocie musi być większa niż 1 mln euro,
- spółka nie może być oznaczona w sposób szczególny,
- spółka nie może znajdować się w trudnej sytuacji (być zakwalifikowana do subsegmentu Minus 5 skupiającego firmy o małej kapitalizacji, figurować na Liście Alertów lub pozostawać w Strefie Niskiej Płynności).

WIG20

Indeksem o największym znaczeniu na warszawskiej giełdzie jest WIG20. Po raz pierwszy obliczony został 16 kwietnia 1994 r. Jest on wyznaczany na podstawie wartości portfela akcji 20 największych i najbardziej płynnych spółek z rynku głównego GPW. Pierwsza wartość indeksu wynosiła 1000 pkt. WIG20 jest indeksem typu cenowego. Nie może w nim

uczestniczyć więcej niż pięć spółek z jednego sektora giełdowego. WIG20 jest indeksem bazowym dla indeksów WIG20short i WIG20lev.

Do obliczania WIG20 służy formuła $WIG20(t) = M(t) / [M(0) \times K(t)] \times 1000$, gdzie:

- $M(t)$ oznacza kapitalizację portfela indeksu na sesji „t”
- $M(0)$ to kapitalizacja portfela indeksu w dniu bazowym (16 kwietnia 1994 r.)
- $K(t)$ to współczynnik korygujący indeks na sesji „t”.

Oprócz WIG20 oblicza się wiele innych indeksów istotnych dla warszawskiego parkietu. Najstarszym z nich jest WIG. Jego pierwsza publikacja miała miejsce 16 kwietnia 1991 r. Jest to indeks typu dochodowego i wskazuje on rentowność inwestycji we wszystkie akcje znajdujące się w obrocie na GPW. Innym ważnym indeksem jest mWIG40 będący kontynuacją indeksu MIDWIG. Jest to indeks typu cenowego obejmujący 40 średnich spółek notowanych na GPW. Z indeksu mWIG40 wykluczone są spółki z indeksów WIG20 i sWIG80 oraz spółki zagraniczne. Kolejnym historycznym indeksem jest sWIG80 będący z kolei kontynuacją indeksu WIRR. To indeks typu cenowego obejmujący 80 małych spółek notowanych na GPW. Z sWIG80 wykluczone są spółki z indeksów WIG20 i mWIG40 oraz spółki zagraniczne.

Nowymi indeksami na warszawskiej giełdzie są subindeksy sektorowe, np. WIG-energia, WIG-banki czy WIG-surowce. Subindeksów sektorowych jest w sumie 11, a ich rola polega na obrazowaniu koniunktury w danej branży. Indeksem, który odzwierciedla sytuację na rynku NewConnect, jest NCIndeks obejmujący wszystkie walory będące przedmiotem obrotu na tym rynku.

FTSE 100 i inne światowe indeksy giełdowe

FTSE 100 to indeks głównej giełdy londyńskiej (London Stock Exchange). Określenie to pierwotnie stanowiło akronim pełnej angielskiej nazwy – Financial Times Stock Exchange. W języku potocznym indeks nazywany jest zdrobniale Fotsie.

FTSE 100 to indeks typu cenowego zbudowany podobnie jak polski WIG20. Obejmuje 100 największych spółek o najwyższej kapitalizacji i płynności na giełdzie londyńskiej. Im większa kapitalizacja poszczególnych spółek, tym większy jest ich wpływ na wartość indeksu. Indeks ten został obliczony po raz pierwszy 3 stycznia 1984 r.

Za wielkość wyjściową indeksu przyjęto – podobnie jak w przypadku WIG – 1000 punktów. Rekordową wartość (6950,6 punktu) Fotsie osiągnął 30 grudnia 1999 r. Skalę ostatniego kryzysu finansowego pokazuje jego spadek do poziomu poniżej 3500 punktów. Ponowne przekroczenie przez FTSE poziomu 6000 punktów nastąpiło dopiero w lutym 2011 r.

Do obliczania wartości tego indeksu służy następujący wzór:

$\Sigma(\text{cena akcji} \times \text{liczba akcji}) \times \text{współczynnik wolnego obrotu} / \text{współczynnik korygujący}$.

Współczynnik wolnego obrotu (ang. *free float factor*) odzwierciedla proporcję walorów znajdujących się w wolnym obrocie do całkowitej liczby akcji. Wyraża się w przedziale między 0 i 1, gdzie wartość 1 odpowiada 100 proc. akcji znajdującym się w wolnym obrocie. Współczynnik korygujący ma na celu wyeliminowanie wpływu zmian kompozycji portfela na poziom indeksu.

Do najważniejszych indeksów giełdowych na świecie należą również wskaźniki amerykańskie (Dow Jones, Standard & Poor's 500, NASDAQ Indexes, Wilshire 5000 Equity Index) oraz japoński (Nikkei 225), niemiecki (DAX) i francuski (CAC 40).

dr Mateusz Błachucki